

SİMİT ve PEYNİR'le "BİLİM İNSANI ÖYKÜLERİ"

1690 yılında bir gece yarısı. Fransa'nın batısında küçük bir kasabada Fauchard ailesinin evindeyiz...

Ooof! Dişiiii! Oy oy oy!

Sorma hanım. Anlatılır gibi değil... Off! Bağışla beni, ağrıdan uyuyamadığım yetmezmiş gibi seni de inlemelerimle uyandırdım... İyisi mi kalkayım ben...

Geçmiş olsun amca. Yarın sabah ilk iş bir diş hekimine gitseniz iyi olacak.

Eyvah eyvah! Çok mu ağrıyor?

Hay aksi. Gecenin de bu vakti... Ne yapsak? Hah! Karanfil! Bir tutam karanfil kaynatalım sana. Annem "Diş ağrısına iyi gelir." derdi.

Bakalım 1690 yılında bulabilecek mi o diş hekimini.

Anne ve babasının gece geç vakit mutfakta çıkardığı seslere Pierre de uyanır.

Anneciğim? Babacığim? Ne oldu? Bu saatte neden mutfaktasınız?

Of of of!

Babanın diş ağrısı tuttu da Pierre. Ona ağrıyı azaltmasını umduğumuz bir ilaç hazırlıyoruz.

Hadi bakalım, umarım işe yarar o ilaç.

Bir parça pamuğu, kaynatıkları karanfil suyuna bandırıp ağrıyan dişin çevresine sararlar.

Şimdilik ağrıyı dindirdik ama sorunun çözümü bu değil, biliyorsun.

Haklısın hanım. Bu dişle vedalaşmanın vakti geldi anlaşılan. Yarın kasaba meydanında pazar kurulacak. Orada haftada bir tezgâh açan bir berber var. Ona bir gözükeyim.

Ha ha ha! Diş ve berber mi dedi?

Babası Pierre'le birlikte sabah erkenden yola düşer.

Nerede açıyordu tezgâhını bu berber? Dişim de tekrar sızlamaya başladı bile.

Ama ben yanlardan al, ortalar kalsın demiştin usta, siz tam tersini yapmışsınız!

Gel babacığim, şu taraftan makas sesleri ve saç kesimiyle ilgili konuşmalar duyuyorum.

Anlayamıyorum Peynirciğim. Saç kestirmenin sırası mı şimdi? Hey Pierre! Berber değil, diş hekimini bulmanız lazım babanla, diş hekimini!

Sonunda berberi bulurlar.

Son moda böyle efendim. Sıhhatler olsun. Yine bekleriz. Buyrun, sizin ne vardı Mösyö? Saç? Sakal?

İkisi de değil. Babamın diş ağrıyor da berber bey.

Ciddilermiş. Gerçekten de berberi arıyorlarmış.

Demek ki bakacağımız bir diş.
Yaşasın! Saç kesmekten sonra en sevdiğim iş!

O zaman alalım kerpeteni bırakıp makasımızı,
Fark etmez ön - arka, alt - üst, sağ - sol, köpek - azı,
Hemen alırım dişi, kalmaz hiç ağrı sızı.

Bana doğru yanaşın şöyle beyefendiciğim.
"Aa" deyin, göz açıp kapayıncaya kadar dişinizi çekeceğim...

İşte bu diş eti şişmiş,
Zannederim kurtlu olan bu dişmiş...

Nasıl izin vermişler bu adama Peynirciğim?
Sokağın ortasında hem saç kesiyor hem diş
çekiyor. Bir yandan da kafiyeli konuşmalarla
gelip geçen insanları eğlendiriyor...
Çok ilginç!

Gerçekten çok ilginç Simitçiğim.
Ne diyeceğimi bilemiyorum.
Doğru dişi çeker umarım.

Birkaç dakika sonra...

Geçmiş olsun baba.
İyi misin? Çok acımadı ya?

Biğaz acıdı ama
fimdi gefti bile Pieğ.
Hadi evimize gideğim.

Oh! Sevindim. Neyse ki sağ salım kurtuldular o adamın
elinden. Ne doğru düzgün muayene etti ne de sinirleri
uyuşturacak bir iğne yaptı. Sokağın ortasında çekiverdi
adamcağızın dişini. Umarım Pierre'in babası o ortamda
mikrop kapmamıştır. Olmaz böyle şey!

Akşamleyin ev. Pierre uyumadan önce bir süre kitap okumak
üzere odasına çekilmiş. Ancak gündüz yaşadıkları aklını hâlâ
meşgul etmektedir:

Büyük kentlerde diş sorunlarıyla
ilgilenen, tıp eğitimi almış cerrahlar
varmış ama bizimki gibi küçük yerlerde
bu işleri bugünkü berber gibi amatör
dişçiler görüyor.

İyi mi, kötü mü, karar veremiyorum.
Eğer o berber olmasaydı babam nasıl
başa çıkacağını bilmeden bu gece de
diş ağrısı çekerek kıvrınacaktı...

İsyan etmekte haklısın Simitçiğim.
Bakalım dönemin bu kötü koşulları
Pierre'in aklına başka
neler getiriyor.

Ama öte yandan düşünüyorum da... Pazarda işler ya yolunda gitmeseydi?
Bir terslik çıkması hâlinde ne yapması gerektiğini biliyor muydu berber
acaba? Hiç sanmıyorum. Nereden bilecek? Bir eğitim almamış ki.
Bildikleri kendi kişisel deneyimlerinden ibarettir.

Peki ya hatalı bir iş yaptıysa?
Ya bu gece ateşi çıkarsa babamın?
O zaman ne yaparız? Annem dün
geceki ağrıyı kulaktan dolma bilgilerle
bir ilaç yaparak dindirdi ama o da hekim
değil ki... Bence normal sağlık sorunlarına
bakan gerçek hekimler olduğu gibi diş sorunları
için de gerçek hekimler olmalı. Yani... Yani...
Yani hekimler gibi eğitim almış diş hekimleri!

Hımm! Pierre'e diş hekimliği
yolu gözüktü galiba.

Bana da öyle geldi.
Okuyup görelim.

Pierre okulda çalışkan ve başarılı bir
öğrencidir ancak maddi sorunlar
nedeniyle eğitimini yarıda bırakmak
zorunda kalır. Yine de öğrenmekten
vazgeçmez. Her fırsatta kitap okur.
Okuyup öğrendikçe tıbbi konulara
ilgisi daha da artar.

Birkaç yıl geçer. Pierre Fauchard tıp
eğitimi alabilmek için yollar ararken,
ülkesinin deniz kuvvetlerinde gemi
personelinin sağlık gereksinimleri
karşılama amacıyla bazı gemilerde
hekimler görevlendirildiğini, bu
hekimlerin kimisinin de yanlarında
yaptıkları işlerde kendilerine yardımcı
olacak çıraklar bulundurdıklarını
öğrenir.

Öyle bir gemide görevli askerî bir
cerraha çıraklık yapmak üzere orduya
yazıldığında 15 yaşındadır.

Bay Fauchard. Lütfen kayıtlarımızı kontrol eder misiniz? Bugün için planlanmış bütün görevlerimizi tamamladık, değil mi?

Evet Binbaşım. Personelin genel sağlık muayenesi, tamam... İki gündür yüksek ateşle yatan üç tayfanın durumunun takibi ve ilaç dozlarının ayarlanması, tamam. Limana çıkmadan önce, azalan ilaç ve malzemelerimizi belirlemek için revirde sayım yaptık, o da tamam. Ayrıca akşamüzeri direğe tırmanırken kayıp düşen gözcünün çıkan omzunu ustaca bir müdahaleyle yerine oturtunuz. Onu da kayda geçirdim.

Aa! Ne güzel bir kamaraymış. Kütüphane gibi.

Evet. Pierre de bu doktor çıraklığı işinin üstesinden gelmişe benziyor.

Çok iyi. Bugünkü işlerimizi tamamladığımıza göre masabaşı eğitiminize dönebiliriz Bay Fauchard. Bu dersimizde size çene ve ağız anatomisi, dişler ve ağız sağlığıyla ilgili genel bilgiler vermek istiyorum. Ne yazık ki bu alanda elimizdeki yazılı kaynaklar hem pek az hem de genellikle çok eskiler. Yine de mütevazı kütüphanemde bu konuda bir şeyler bulunduruyorum. Onlara sırası geldikçe başvuracağız. Ama önce anatomi. Ahşaptan oyma çene kemiği, damak ve diş modellerimizi raftan indirelim lütfen...

Yani tıp fakültesine gitmediği hâlde hem uygulamalı hem de teorik tıp eğitimi alma şansı bulmuş Pierre. Demek o dönemde mümkünmüş bu.

O dönemde henüz çaresi bulunmamış olan iskorbüt hastalığı denizciliğin en büyük sorunlarından biridir. Binbaşı, denizde geçirdikleri süre uzadıkça gemi personelinin ağız sağlığı şikâyetlerinin arttığını yıllardır gözlemlemekte, kişisel olarak da bu gizemli hastalığın nedenini araştırmaktadır. Binbaşının odaklandığı bu alan, Pierre'e de yön verir.

İskorbüt! Eski bir öykümüzden hatırladım. Gemicilerin dişetleri çekiliyor, dişleri dökülüyordu. 1753'te James Lind diye bir başka bilim insanı hastalığın C vitamini eksikliğiyle ilişkisini kurmuş ve çareyi yolculuk boyunca denizcilere bol bol turuncuğil yedirmekte bulmuştu.

On yıl kadar sonra, limana çıktıkları bir gün...

Ama bunlar benim özel eşyalarım. Gemiden neden indirilmişler ki? Bir karışıklık olsa gerek.

Hayır Bay Fauchard, karışıklık yok.

Tayfaya eşyalarınızı indirmesini ben söyledim. Uzun süredir birlikte çalışıyoruz. Size öğretebileceğim pek bir şey kalmadığı ve hekimlik mesleğini artık kendi başınıza icra edebileceğiniz kanaatine nihayet varmış bulunuyorum. Hazırsınız. Sizin için, başvuracağınız kurumlara yönelik bazı tavsiye mektupları yazdım. Lütfen kabul ediniz. Gidiniz, sınavlara giriniz ve hak ettiğiniz hekimlik belgenizi alarak tıbbın insanlığa en iyi hizmet edeceğinizi düşündüğünüz alanda ilerleyiniz.

Teşekkür ederim Bay Poteleret. Sizi her zaman saygıyla anacağım.

Bence diş ve ağız sağlığı alanında ilerleyecek.

Bence de.

Pierre Fauchard, yıllar süren denizcilik macerasının ardından yerleşik düzene geçer ve birtakım prosedürleri tamamladıktan sonra çağın koşullarının fersah fersah ötesinde yeniliklerle donanmış, o dönem için hayal bile edilemeyecek standartlara sahip bir muayenehanede hastalarına hizmet vermeye, onların ağız sağlığıyla ilgili sorunlarını gidermeye başlar.

Diş hekimi cerrah
Pierre Fauchard

Ne kadar temiz ve ferah bir ortam.
Çiçeği burnunda diş hekimimize
başarılar dileyelim biz de.

Hoş geldiniz hanımefendi, hoş geldiniz.
Bugün nasılsınız? Size verdiğim reçeteyi
yaptırdınız, hafta sonu ilaçları kullandınız mı?
Harika. Şöyle buyrun, yeni tasarladığım koltuğa
oturun lütfen. Burada ağzınızın içini daha net
görecek olmam sayesinde hem dişlerinizi daha iyi
tedavi edebileceğimi hem de siz hastalarımın
muayene ve tedavi sırasında daha rahat
hissedeceğini düşünüyorum.

Daha 15 - 20 yıl önce pazar yerinde
berberlerin ayak üstü diş çektiğini
düşünürsek müthiş bir değişim bu.

Mesleğinde deneyim kazandıkça yeni dişilik aletleri tasarlayarak
tedavi yöntemlerinde çığır açar. Tasarladığı aletleri imal
edebilmek için dönemin saat ve mücevher imalatçılarıyla birlikte
çalışır.

Harika, harika.

Peki işaret parmağımla uçtaki şu
kancayı kontrol edecek bir açma
kapama düzeneği de takabilir misiniz?
Bakın, tam şuraya diyorum...

Anladım Bay Fauchard.
Kancayı gevşetmeden iki
dişin arasını açabilmek
istiyorsunuz. Hayli ince bir
işçilik ister ama sanırım
yapabiliriz.

Hımm... Çok yararlı
işler bunlar.

Yaşadığı çağda diş çürüklerine "diş kurtlarının" neden olduğuyla
ilgili yaygın inanışı da dönemin yeni buluşlarından biri olan
mikroskopla yaptığı araştırmaların ardından çürütür.

Ağzımızda tabii ki elma kurdu gibi diş
kurtları değil ama sayısız mikroorganizma
yaşıyor. Şekerli yiyecekler de bu canlıların
zararlı faaliyetlerinin önünü açan kimyasal
bir ortam sağlıyor. Yalnızca yemeklerden
sonra ağzımızın içini temizleyerek bile diş
çürümelerini önemli oranda azaltabiliriz.

Diş hastalıklarını onlar henüz
ortaya çıkmadan önlemeyi de
hedeflemiş demek ki.
Bu çok önemli.

Daha da önemlisi Fauchard, ağız sağlığı konusunda
öğrendiklerinin, getirdiği yeniliklerin, uyguladığı
yöntemlerin hiçbirini kendine saklamadı. O, bilgiyi
paylaşarak olabildiğince yaymaktan yanaydı. Bunun için
yıllar boyunca edindiği deneyimlerini anlattığı, içi
ayrıntılı resimlemelerle bezeli, toplam 800 sayfalık iki
ciltten oluşan bir temel diş hekimliği kitabı yazdı.
1728'de yayımlanan eseri, ağız ve diş sağlığı konusunda
tıp tarihi boyunca ihmal edilmiş devasa bir boşluğu
doldurdu.

Bravo Mösyö Fauchard, bravo!

Ancak tüm başarıları arasında
en kalıcı olanı, tıp dünyasına
"diş hekimliği" diye bir kavramı
kabul ettirerek bu mesleği
yapacak kişilerin her şeyden
önce bir tıp eğitiminden
geçmelerinin insan sağlığı için
aksi düşünülemez bir şart
olduğunu anlatabilmiş olmasıdır.

Ağız ve diş sağlığıyla ilgili
hemen her konuda yaptığı buluş
ve uygulamalarıyla Pierre
Fauchard, modern diş
hekimliğinin kurucusu olarak
kabul edilir.

Eh, bize de Pierre Fauchard'a koca bir teşekkür etmek,
sizlere de dişlerinizi fırçalamayı ihmal etmemenizi
bir kez daha hatırlatmak düşer.